

НЕОБХОДИМОСТ ОТ ЛОГИСТИКА В НАЦИОНАЛНАТА СИСТЕМА ПО ОПАЗВАНЕ НА КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Светлозар Стоянов

***Abstract:** In response to increasing demands on quality of service search, identification, documentation, registration, conservation, restoration and preservation of cultural heritage is necessary logistics and the introduction of its concepts related to efficient expenditure and financial allocations for the detection, development and protection of cultural and historical heritage. System processes such as search, identification, documentation, registration, conservation, restoration and conservation require formulation and practical implementation of specific logistics activities at all sites (already available for use and are newly created), relating to cultural heritage. Due to the complexity of the historic fabric and even greater complexity of logistics science, then its practical applications in archeology, is necessary and the preparation of specialists in their field. In this connection, a set of values, principles, objectives, approaches, guidelines, priorities, mechanisms, measures and activities for the organization, development and assignment objects, and their investigation, identification, documentation, registration, conservation, restoration and conservation, a new kind of integrated logistics services. That mission is to create a cultural and historical protection, interest and usefulness to society, its being a member. It is the creation of utility of this archaeological service for the user is at the heart of the creation of logistics system associated with the activities, functions and operations mentioned above.*

***Key words:** Logistics, heritage*

В отговор на нарастващите изисквания към качеството на услугата издирване, идентификация, документиране, регистриране, консервация, реставрация и съхраняване на културното наследство, се налага въвеждането на логистиката и нейните концепции, свързани с ефективното разходване и на финансовите средства, отпуснати за откриване, разработване и опазване на културно-историческото ни наследство.

Като системни процеси издирването, идентификацията, документирането, регистрирането, консервацията, реставрацията и съхраняването изискват формулиране и практическо въвеждане на конкретни логистични дейности към всички обекти (вече предоставени за ползване и новоразкриващи се), отнасящи се към културно-историческото наследство. Поради сложността на разглежданата историческа материя и още по-голямата сложност на логистичната наука, то за нейното практическо приложение в археологията, е необходима и подготовката на специалисти в съответната област. В тази връзка,

съвкупността от ценности, принципи, цели, подходи, насоки, приоритети, механизми, мерки и мероприятия по организирането, разработването и предоставянето за ползване обекти, като и тяхното издирване, идентификация, документиране, регистрация, консервация, реставрация и съхраняване, представлява нов вид комплексна логистична услуга. Същата има мисията да създава културно-историческа закрила, интерес и полезност на обществото, явяващо се неин потребител. Именно създаването на полезност от тази археологическа услуга за потребителя, е в основата на създаването на логистична система, свързана с дейностите, функциите и операциите, посочени по-горе. В основата си до сега, те са имали за цел само опазване на културното наследство (недвижимо и движимо), включваща: държавните и общинските органи за управление и контрол на дейностите по закрила на историческите ценности, включва музеите, културните организации по смисъла на Закона за закрила и развитие на културата (ЗЗРК), както и Светия синод на Българската православна църква, и централните ръководства на другите

регистрирани вероизповедания, а с въвеждането на логистиката в тях, ще предоставят на обществото услуга от нов тип. Това по същество е отворена и адаптивна система с обратна връзка, минимизираща разходите между материални, финансови и информационни потоци в новия двустранен процес на тази логистична услуга. Неговата двустранност се свързва с това, че се цели запазване на културно-историческото наследство и същевременно се предоставя нов вид атрактивна услуга на нашето общество и чуждестранните туристи. Съществен момент тук се явява логистичният отклик, определян като координиращ процес на логистичните операции, необходими за оказване на услуги по най-ефективен способ, от гледна точка на разходите по удовлетворяването на исканията на потребителите. Органите и организациите, включени в логистичната система, осъществяват дейността си в сътрудничество с Българската академия на науките (БАН), висшите училища, творчески съюзи, професионални сдружения и други неправителствени организации. Дейностите, извършвани от други структури и организации дават възможност да се предоставят за изпълнение на договорна основа не профилни (вторични) функции от една организация на друга или други, които се специализират в конкретна област и притежават съответстващ опит, знания, технически средства. В този смисъл използването на чужди ресурси, т. е. аутсорсингът, може да се определи и като вид стратегия за управление, позволяваща оптимизиране функционирането на дадена организация за сметка на съсредоточаване на дейността ѝ в главното направление [1, 2, 3, 4, 5, 10].

Реализирана и ръководена от Министерския съвет (МС), държавната политика, която е система от дейности за изпълнение на общественоприети решения в областта на логистиката на културно-историческото наследство, включва дейности като:

-приемане на стратегия за управление и опазване, както и план за действие;

-предоставяне статут на групови недвижими културни ценности с национално значение и приемане планове за опазването и управлението им;

-предоставяне концесии;

-създаване на държавни институти;

-приемане на правила за управляваните културни ценности, както и създаване на органи за управлението им, в съответствие с режимите за тяхното опазване.

Логистичните мероприятия, свързани с държавната политика в областта на културното наследство, провеждана от министъра на културата, включват:

-предложения за вписване на недвижими културни ценности в Списъка на световното наследство;

-предоставяне статут на недвижими културни ценности и национално богатство на движими такива;

-издаване разрешения за извършване на теренни археологически проучвания;

-издаване разрешения за създаване на частни музеи;

-издаване разрешения за регистрация на лица, които осъществяват търговска дейност с културни ценности, както и за изработване на копия и реплики;

-издаване разрешения за предоставяне на културни ценности в национални и международни изложби;

-възлагане и приемане на планове за опазване и управление на недвижими културни ценности;

-организиране и осъществяване дейността по предоставяне на концесии на недвижими културни ценности и изпълнението на концесионните договори, съгласно Закона за културното наследство (ЗКН) и Закона за концесиите;

-издаване разрешения за износ, както и разрешения за временен износ на движими културни ценности;

-координиране, организиране и контролиране дейността по незаконен износ и опазването на културното наследство извън територията на Република България;

-упражняване правото на държавна собственост и водене регистри на видовете

културни ценности, на музеите и пр. правомощия, предвидени от закона;

Осъществяването на логистичните дейности в политиката по опазване на културно-историческото наследство на територията на дадена община, се организира и координира от съответния кмет и общински съвет, които:

-оказват съдействие при извършването на дейности по издирване, изучаване, опазване и популяризиране, съгласно правомощията си; създават обществен съвет за закрила на културното наследство, като съвещателен орган към общината и приемат стратегия за опазването му;

-предоставят концесии върху обекти, които са недвижими културни ценности-общинска собственост и създават общински фонд „Култура“; приемат правилници за устройството и дейността на общинските музеи, чиято основна дейност е опазването и представянето на културни ценности, издаването на научни, научнопопулярни и рекламни материали, както и оценка на културни ценности; осигуряват финансиране чрез целеви средства в общинския бюджет на дейностите по издирване, изучаване, опазване и популяризиране.

Научната и културна стойност, както и обществената значимост на недвижимите културни ценности се разкрива в резултат на системния логистичен процес по тяхното идентифициране, който включва:

-издирване – локализиране и установяване на основната видова принадлежност на обекта, чрез обхождане и оглед на място или изследване на архивни и материални свидетелства;

-изучаване – интердисциплинарен научно-изследователски процес, обхващащ проучване на място, разкриване на научната и културната характеристика на обекта и специализирано документиране;

-предварителна оценка – изразяваща се в установяване на научната и културната стойност и обществената значимост на обекта, неговата автентичност и степен на съхраненост, взаимодействие със средата и обществото.

Процесът по декларирането на обекти, които могат да бъдат определени като недвижими културни ценности, се извършва от Националния институт за недвижимо културно наследство (НИНКН) въз основа на предварителна оценка на тяхната културна и научна стойност и обществената значимост. След декларационния акт следва регистриране, което е резултат от комплексната оценка и установяването, че декларираните недвижими обекти имат качества на недвижими културни ценности. Крайният етап е окончателна класификация, категоризация и режими за ползване с акт от министъра на културата [6, 9].

Началният етап от логистичната система по издирване на движимите културни ценности, обхваща получаване и документиране на информация от различни източници, включително и теренни проучвания, осъществявани на територията на Република България. Следващ елемент от системата е идентификацията, явяваща се дейност, определяща в съответствие по критерии за културна ценност дадено материално свидетелство, както неговата класификация и категоризация. Завършващ елемент в логистичната система е регистрацията и вписването в регистър с база данни, воден в Министерството на културата [7, 8].

ЛИТЕРАТУРА

1. **Гацов, И.** Човекът зад находките. Археологията днес и утре. С., Интела, 1997.
2. **Денчев, Ст., С. Василева.** Държавна политика за културно-историческо наследство на България 1878-2005. С., За буквите - О писменехъ, Проф. Марин Дринов, 2006.
3. **Дивизиев, Вл.** Подемно-транспортни машини. С., Техника, 1973.
4. Наредба за реда за извършване на идентификация и за водене на Регистъра на движими културни ценности. ДВ 101/18.12.2009.
5. Наредба за формиране и управление на музейните фондове. ДВ 2/08.01.2010.
6. **Павлова, В.** Ролята на фондовата дейност за развитието на музейната експозиция. –В:

Музеологията в България днес, Хасково, РИМ-Хасково, 2007, 110-115.

7. Попов, Р., Н. Мушмов. Ръководство за разкопки, събиране и запазване на старини и монети. С., Български археологически институт, 1922.

8. Попова, В. и др. Радиационна стерилизация на културни ценности. –

ИНИМ, IV, С., Наука и изкуство, 1983, 401-405.

9. Плендърлейт, Х. Консервация и реставрация на старинни предмети и художествени творби. С., Български художник, 1971.

10. Руденко, Н. и др. Курсовое проектирование грузоподъемных машин. Москва, Машиностроение, 1971.

За контакти:

гр. Шумен - 9700

ул. „Ген. Тошев” № 4

НАИМ на БАН, Филиал Шумен

инж. Светлозар Стоянов

e-mail: s_v_stoyanov@abv.bg

тел: 054/884129